

FRA ENSOMHED TIL FÆLLESSKAB

Ensomme Gamles Værn fejrer 100 års jubilæum i 2010

EGV blev stiftet for hundrede år siden af præsten Hermann Koch. Det fejrer vi med dette jubilæumsskrift. I dag er EGV en fond, der støtter sociale formål, forskning og udvikling til gavn for dårligt stillede gamle mennesker. Arv og gaver til EGV finansierer blandt andet ferier og legater til dem, der trænger mest.

Blandt jubilæumsskriftets bidragsydere er aldringsforsker Henning Kirk, biskop Kjeld Holm og journalist Peter Olesen, der alle er tilknyttet Ensomme Gamles Værn, forstander på Løgumkloster Højskole Vita Andreasen og generalsekretær i Samvirkende Menighedsplejer Kirsten R. Laurson, som EGV samarbejder med om sociale tilbud, samt tre folketingspolitikere, der gennem det lovgivende arbejde er med til at sætte samfundets rammer for ensomme og gamle i Danmark.

EGV 100 ÅR - FRA ENSOMHED TIL FÆLLESSKAB

EGV 100 ÅR

FRA ENSOMHED TIL FÆLLESSKAB

Ensomme Gamles Værn har bekæmpet ensomhed og fattigdom i 100 år – det gør vi stadig

Jubilæumsskrift 2010

EGV 100 ÅR

– fra ensomhed til fællesskab

Jubilæumsskrift 2010

EGV 100 ÅR – fra ensomhed til fællesskab

© 2010 EGV

Redaktion: Johan Zimsen Kristiansen

Foto: Kenneth Sorento, med mindre andet er nævnt

Louise Scheel Thomasen: s. 27

Sofus Comer: s. 38 og s. 45

Viggo Rivad: s. 50-57

Polfoto: s. 4 og s. 12

Arkiv: s. 10-11, 27, 42-43

Grafisk tilrettelæggelse: Henriette Wiberg Danielsen

Tryk: Jørn Thomsen A/S

ISBN: 978-87-993871-0-6

Indhold

Forord ved Christine E. Swane og Søren Dræby Christiansen 4

Om EGVs arbejde

Kjeld Holm: Fra koncert til omsorg 8

Britta Sørensen: Tidens stemme. Et interview med Lizzie Lichtenberg 10

Peter Olesen: Det er flovt at være ensom 16

Britta Sørensen: Fra ensomhed til fællesskab 19

Fakta om EGV 20

Om forskning i alderdom

Christine E. Swane: At forske i gamle menneskers liv 26

Henning Kirk: Ældrekategoriens ulidelige lethed 30

Fra EGVs samarbejdspartnere

Vita Andreassen: Du gør mig til mere end mig ... 36

Kirsten R. Laursen: EGV og Samvirkende Menighedsplejers
omsorgsbesøg for ældre 40

Johan Zimsen Kristiansen: Nørrebro's oase 46

Tre spørgsmål til tre politikere

Özlem Sara Cekic: Ensomheden koster liv 14

Ellen Trane Nørby: Ensomme ældre skal ud af ensomheden 22

Anne Marie Geisler Andersen: En aktiv og meningsfuld alderdom 32

Viggo Rivads fotografier

Johan Zimsen Kristiansen: Viggo Rivad 50

Tak og sponsorer

Sponsorer 59

EGV har bekæmpet ensomhed i 100 år – det gør vi stadig

Ensomme Gamles Værn – lyder det ikke temmelig støvet, især det der med ”Værn”? Måske nok – men hvis vi skal være loyale over for vores 100-årige, gammeldags klingende navn, så er værnet mod ensomhed netop fællesskabet. Det er det sociale møde og samvær mellem mennesker, som EGV altid har været optaget af at skabe.

I EGV arbejder vi for at forbedre vilkårene for ensomme og dårligt stillede gamle mennesker i Danmark. Vores formål er at støtte forskning i ensomhed og sociale fællesskaber og formidle viden og ideer til at skabe muligheder og bedre forhold. EGV støtter også udviklingsprojekter og sociale formål, der kan give fællesskab og glæde i hverdagen for gamle mennesker, som er uden for ”det store fællesskab”. Ligesom for 100 år siden arrangerer EGV også i dag ferier for dem, der ikke selv tør eller har råd, muliggjort af midler fra en arv som rækker frem til 2011. EGVs Legatfond af 1985 uddeler to gange om året små legatportioner til syge, fattige, gamle mennesker.

Landsindsamling, 1978

Vi ønsker god fornøjelse med jubilæumsskriftet, hvor vi har samlet forskellige perspektiver på EGVs arbejdsområde: saglige og faglige, politiske og personlige artikler, interviews og breve. En mosaik af erfaringer og stemninger, iblandet tre spørgsmål til tre politikere for at få belyst de politiske vilkår og rammer for ældres liv, og smukt krydret med blandt andet Viggo Rivads stærke fotos. Vi er taknemmelige, fordi vi har fået mulighed for at vise et udvalg af Rivads nye og gamle fotos – og bruge nogle af dem i dette skrift. Tak også her til sponsorerne af EGVs jubilæumsår som kan ses bag i bogen.

EGVs slogan i jubilæumsåret er: Ensomme gamle mennesker rækker ikke ud efter andre – derfor må vi andre række ud efter dem. Vi håber, at mange vil følge opfordringen og være med til at skabe de nødvendige invitationer, relationer og fællesskaber for gamle, der føler sig alene og udenfor.

Søren Dræby Christiansen
Bestyrelsesformand

Christine E. Swane
Direktør

Om EGVs arbejde

Fra koncert til omsorg

Af Kjeld Holm, biskop, medlem af EGVs bestyrelse

For mit vedkommende begyndte relationen til EGV under et middagsselskab i begyndelsen af 90'erne, hvor professor Søren Sørensen pludselig spurgte mig, om jeg ikke ville være med i, hvad der dengang hed Ældre Fondens repræsentantskab. Det ville jeg da gerne, uden at vide det store om, hvad det ville sige. Noget med ældre mennesker og omsorgen for dem mente jeg dog, det måtte handle om. Det var det også, men jeg husker alligevel det første repræsentantskabsmøde som lidt af en skuffelse. Det drejede sig mere om rammer end om indhold. Det gik op for mig, at Ældre Fonden nærmest var en koncert. Den ejede en mængde ejendomme, plejehjem, ældrecentre, men også deciderede selskaber, SeniorByg, Senior Rejser med videre. Nogle af de engagementer var mildt sagt ikke lukrative, så meget af diskussionen handlede om økonomi. Hvordan fik vi budget og regnskab til at svare til hinanden? Det forudsatte, at man afviklede en række engagementer og på den måde faktisk blev tvunget ind i en koncentration om det egentlige. At rammerne for arbejdet blev sekundære i forhold til det, der fra 1910 havde været meningen med organisationen: at hjælpe og værne om den udsatte, ældre og ensomme medborger.

Det er nok ofte således, at en nybesindelse hænger sammen med enheden af tilfældighed og nødvendighed, og sådan betragter jeg det i dag. Man kunne ikke opretholde en koncert, og så gik det op for os, at vi hellere ville noget andet, nemlig at være i overensstemmelse med det oprindelige anliggende for Ensomme Gamles Værn.

I dag kan jeg ikke nok prise den udvikling. Den kom måske lidt bag på os, men så blev de nye vilkår til nye muligheder. Vi kaldte os igen EGV, og vi udstak nye målsætninger – nemlig at vi ville være dér, hvor ikke så mange andre var, nemlig hos de svageste ældre, dem, der ikke har hverken råd eller overskud til at spille golf, blive medlemmer af "operaens venner" eller surfe på internettet. Dem, der er overladt til egen elendighed, og hvis elementære rettigheder igen og igen krænkes. Fra koncerntankegang bevægede vi os ind i det eksistentielle grundvilkår, hvor behovet for omsorg og fællesskab er det eneste, der tæller.

I den daglige forståelse af, hvad næstekærlighed er, tænker vi ofte på det enkelte menneskes forpligtelse til at tage vare på et andet menneske. Det er også rigtigt, men næstekærlighedsbuddet handler også om fællesskabets forpligtelse overfor netop dem, der er sat uden for fællesskabet. Caritas tanken hedder det i den europæiske kultur. Det betyder, at også en institution eller organisation både kan og skal udøve næstekærlighed. Og det er dér, EGV

er i dag. Det betyder ikke, at man skal flyde hen i selvglæde eller fromhed. Der er tale om et usentimentalt engagement i forhold til et vilkår i det moderne samfund, at nok så meget samfundsbaseret socialt engagement ikke får alle med. At der altid er en "restgruppe", som bliver overset eller glemt. For eksempel de svært overvægtige ældre, der måske er, hvad de er, fordi de trøster sig med mad i alt for store mængder, og i hvert fald bliver sat udenfor fællesskabet, fordi de nu er, som de er. Årsag og virkning glider ind i hinanden, og det kan være svært at finde ud af, hvad der egentlig kommer først.

Derfor er forskning i forholdet mellem årsag og virkning nødvendig. Men det er ikke forskning for forskningens egen skyld. Den har et sigte, et mål, en mening. Den skal udpege en vej til at hjælpe.

På den måde er EGV faktisk ret så enestående, en social fond, der forener forskning og omsorg. Og vi går ikke til i selvglæde og bør ikke gøre det. Det gode ved at sidde i EGVs bestyrelse er, at vi ikke sidder der for de personlige ambitioners skyld, men nok kan være glade, når noget lykkes, til eksempel at kunne sende udsatte ældre på meningsgivende højskoleophold. Dette er så ikke et resultat af en forskningsmæssig indsats, men har sin grund i en arv, vi fik skænket. Også her fik vi mulighed for at lade den simple omsorg træde i forgrunden. Derfor synes jeg, vi i det nuværende arbejde undgår selvtilfredsheden. Vi er hele tiden på vej mod nye mål – for de socialt dårligst stillede ældre.

Den danske teolog og filosof, K. E. Løgstrup skrev engang: "For mange af vore glæders vedkommende gælder det, at de kun kan holdes i live af, at vi er optaget af, hvad og hvem vi glædes over. I samme øjeblik vi flytter vor opmærksomheds søgelys fra, hvad glæden lever af til glæden selv, går der svind i den".

Disse ord bør også fremover være målsætningen for arbejdet i EGV, og det vil Hermann Koch nikke glad til i sin himmel.

Tidens stemme

Et interview med Lizzie Lichtenberg, formand for EGVs repræsentantskab

Af Britta Sørensen, medarbejder i EGVs sekretariat

”Det enkelte menneske har aldrig med et andet at gøre, uden at man holder noget af det menneskes liv i sin hånd. Man kan være ensom, selv om man er i selskab med 100 mennesker, og man kan være ensom og kun have sig selv”, siger Lizzie Lichtenberg, da vi sidder i sofaen i Allerød og spiser hjemmelavet æblekage, som hendes mand serverer for os. Nok lever vi i et kommunikationssamfund, fortsætter hun, men det kan ikke eliminere ensomhed. Det er medmenneskelighed, der er brug for – eller for at benytte det ord, som lå stifteren Hermann Koch på sinde: næstekærlighed.

Det, jeg synes, er så interessant, er, at de ideer og den ånd, som Koch oprettede EGV på, stadig gælder. De kræver måske en lidt anden fysiognomi, i og med at tiderne har ændret sig, men der er i lige så høj grad brug for EGVs virke i dag, som dengang Koch fik øje på den elendighed, der satte ham i gang med at oprette vinterstuer for gamle mennesker.

Jeg har været med siden 1974, altså i knap en tredjedel af EGVs historie. Før den tid – tilbage i 60'erne – var Omsorgsloven blevet vedtaget. Den hedder nu Serviceloven. Man havde haft nogle grelle oplevelser med omsorgs-

KAFFEDRIKNING I EN VINTERSTUE

De Gamle i Vartov. Juni 1946.

svigt på private plejehjem, så den nye lov indebar, at plejehjem fremover kun kunne drives af kommuner, amter og som selvejende institutioner efter overenskomst med kommuner og amter. EGV havde siden sin start drevet landkolonier, vinterstuer og mindre plejehjem og blev i 70'erne storentreprenør på plejehjemsområdet med en kombination af plejehjem og kollektivboliger. Det var dengang, jeg blev opfordret til at lade mig vælge som formand for repræsentantskabet, hvor også eksperter inden for bl.a. psykiatri og gerontologi var tilknyttet. Da den eksisterende formand gik af, mente man, det var en god idé, hvis stillingen blev overtaget af et medlem af Kommunegruppen, der bestod af repræsentanter for de samarbejdende kommuner. Jeg takkede ja til posten og gik ind i det frivillige arbejde.

Et plejehjem blev dengang typisk bygget til 36 personer med tilhørende kollektivboliger, hvor der kunne bo 48. Man kunne spise på centret, og de fleste steder var køkkenet dimensioneret, så man også kunne bringe mad ud. Inspirationen kom fra England, hvor de dels havde dagcentre, dels havde opfundet ”meals on wheels”, altså madudbringning. Sekretariatet rejste over for at studere fænomenet og få inspiration, og så tog vi hjem og gik selv i gang. Vi ville modernisere og også give brugerne medindflydelse, så vi oprettede brugerråd. Det havde man ikke på det tidspunkt, men vi syntes, at brugerne skulle være med til at forme deres egen dagligdag, som de også

Vartov

havde gjort, da de boede hjemme. Vi havde lønnede medarbejdere, men også en stor gruppe frivillige på de fleste af centrene – helt i takt med den oprindelige ånd. Der måtte vi tage en lille tørn med fagbevægelsen, for når man nu havde fået så fine centre, mente nogle, at det da kun var faglærte, der kunne tage sig af det arbejde. Men vi sørgede for kurser og konferencer til både lønnede og frivillige medarbejdere, så de kunne dygtiggøre sig og følge med i, hvad der skete på området.

Gennem årene havde vinterstuerne udviklet sig til klubber, efterhånden som der blev bygget flere centre rundt i landet. I 1976 kom Bistandsloven, som nær havde gjort det af med det frivillige arbejde, for nu mente man fra kommunernes side, at når der stod "kommunalt" skrevet hen over alle aktiviteter, skulle de også være de udførende. Det er EGVs fortjeneste, at kommunerne blev overbevist om, at det behøvede de ikke at være. De skulle bare have overopsyn med aktiviteter og goder.

Bistandsloven skabte i øvrigt behov for nye tiltag, og i EGV lagde vi hovederne i blød. Vi ville lave en folkelig forening, som selv skulle vælge deres repræsentanter. Men hvordan? Vi fandt frem til, at hvis vi kunne tilknytte dagcentre og forskellige andre centre rundt omkring i landet og få 8.000 medlemmer, så var det sikkert en god ide. Det tal nåede vi hurtigt op på.

Der var nu basis for at lave amtsforeninger, så man kom tættere på bor-

gere og medlemmer. Nu afdøde Jørgen Gorrissen, som dengang var formand for EGVs bestyrelse, og andre fra sekretariatet rejste land og rige rundt og oprettede amtsforeninger. Vi voksede og voksede, og der gik ikke lang tid, før der kunne oprettes lokalkomiteer i de enkelte kommuner. Man kan sige, at "barnet efterhånden blev så stort, at det kunne klare sig selv og flytte hjemmefra". Det skete i 1986, hvor det også fik et navn: Ældre Sagen. Samtidig var vi begyndt at sælge plejehjemmene – dem overtog kommunerne efterhånden – og midlerne derfra blev til EGVs egenkapital i form af Ældre Fonden. Men så kom ældrerådene, og forvirringen blev total. Ældre Sagen, Ældre Fonden, ældrerådene. Derfor gik vi for ca. 10 år siden tilbage til det gamle navn EGV.

EGV hviler på nogle almengyldige værdier, og jeg forudser, at der i allerhøjeste grad vil være brug for de værdier også i fremtiden. I et samfund som bliver mere og mere teknisk, mener jeg, at EGV er med til at menneskeliggøre den hjælp, som stilles til rådighed for befolkningen, netop fordi vi prøver at tage os af ensomhed. Men EGV skal huske at tilpasse sig, så vi taler med tidens stemme. Det er meget vigtigt, ellers bliver vi overflødige.

En anden ting er, at vi endelig ikke må forfalde til medlidenhed. Det er ikke værdigt for gamle, ensomme og dårligt stillede. Der var en mening med det, da Hermann Koch i sin tid sagde, at de gamle skulle betale 10 øre til kaffen og brødet i vinterstuerne. De var værdige mennesker.

Ensomheden koster liv

Tre spørgsmål til Sara Özlem Cekic, folketingsmedlem for SF

1: *Hvordan arbejder du som politiker for at forbedre forholdene for ensomme ældre?*

Ensomhed i et samfund er for mig et symptom på manglende anerkendelse af og respekt for det enkelte menneske. Accepterer vi, at der er mennesker i Danmark, der er ensomme, så har vi som samfund fejlet. Ensomheden koster liv. Flest selvmord i Danmark begås i dag af ældre.

Det er et stort socialt problem, at mennesker er isolerede og ensomme. Desværre ser vi, at udsatte og ensomme borgere har svært ved at komme på den politiske dagsorden, og derfor er det vanskeligt at forbedre deres vilkår.

Jeg vil ikke være med til, at vi giver op over for borgere i vores samfund og accepterer, at de er hensat til ensomhed. Derfor arbejder SF for at forebygge, at ældre begår selvmord, og for i det hele taget at sikre, at de udsatte borgers stemmer og ønsker bliver hørt. Der er brug for at skabe rammer og muligheder for, at alle kan indgå i fællesskaber – uanset fysiske, psykiske og økonomiske forudsætninger. Dette kræver viden, kreativitet og ikke mindst ordentlige økonomiske rammer, som skal skabes og sikres socialpolitisk.

2: *Hvad vil du gøre for at sikre de fattigste folkepensionister bedre levevilkår?*

Der er ingen i Danmark, der skal leve i fattigdom, når vi så udmærket kender de konsekvenser, som fattigdom på sigt medfører for den enkelte. Men det er svært at komme i dialog med regeringen om problematikken, da den ikke vil anerkende, at der eksisterer et fattigdomsproblem i Danmark.

SF arbejder for, at der fastlægges en officiel fattigdomsgrænse i Danmark. Når vi ved, hvor mange fattige der er, er det også lettere at blive enige om politiske initiativer, der kan hjælpe denne gruppe ud af fattigdom. Endvidere mener vi, der er behov for at afbureaukratisere den offentlige sektor. I dag er det sociale område ved at sande til i komplekse forskrifter, dobbeltprocedurer og mistænkeliggørende kontroller – også på ældreområdet. Det giver dårlig sagsbehandling for borgerne, og det tager mange ressourcer, som kunne bruges meget bedre på direkte borgerkontakt og dermed også på at forbedre levevilkårene for fattige folkepensionister.

SF vil gerne forbedre økonomien for folkepensionisterne, og vi har i vores finanslovsforslag foreslået, at

alle tillæg for folkepensionister stiger betydeligt. Derudover arbejder vi målrettet på at skabe opmærksomhed omkring udsatte og fattige gruppers virkelighed, således at der i offentligheden skabes en bevidsthed om, at der – trods vores velfærdsstat – findes borgere, som lever på et eksistensminimum, herunder fattige folkepensionister.

3: *Den sociale ulighed i sundhed betyder bl.a., at der er 10 års forskel på forventet levetid for de bedst og de dårligst stillede danskere. Hvad vil du gøre for, at sundhedssystemet bedre kan tage hånd om de resourcesvage?*

Social ulighed i sundhed er et stort problem. Det er helt uacceptabelt, at mennesker på Nørrebro har udsigt til at leve betydeligt kortere end f.eks. mennesker i Nordsjælland. Og det

er bekymrende, at uligheden ser ud til at vokse. Der er på dette område behov for en langt større forebyggelsesindsats.

Vi skal blive meget bedre til at forebygge, at resourcesvage borgere får sundhedsproblemer som følge af ulige livsmuligheder. Det kan vi blandt andet gøre ved at sikre, at alle har økonomisk råd til at leve et sundt og givende liv – hele livet. Alle skal have råd til at få sunde måltider, købe lægeordineret medicin, tøj og deltage i sociale aktiviteter. Det er der desværre alt for mange, der ikke har mulighed for i dag. Derfor bør regler, der fastholder borgerne i fattigdom, afskaffes. Det gælder bl.a. starthjælpen, loftet over kontanthjælpen og 300 timers reglen. Derudover er der også brug for et mere opsøgende og rummeligt sundhedssystem, som bedre kan hjælpe de resourcesvage.

Det er flovt at være ensom

Af Peter Olesen, journalist og forfatter, medlem af EGVs repræsentantskab
Ensomhed skilter man ikke med. Man putter sig og gemmer sig i stedet og er nærmest lidt flov over at være havnet i den situation, at man er ensom, mest overladt til sig selv og sine egne tanker og har mistet de fleste af sine tidligere sociale og familiære kontakter. For har man ikke selv noget af skylden?

Jeg skulle i 2003 samle 25 skribenter til bogen "Ældre om ensomhed", udgivet i samarbejde med EGV Fonden, og jeg havde endog meget meget svært ved at finde de nødvendige skribenter. Man hænger jo ikke et opslag op nede i Brugsen: Hvem er ensom og vil skrive i en bog? Jeg spurgte mig for vidt og bredt og fandt en del ad den vej. Men de fleste, der blev kontaktet, sagde nej tak, hvis de skulle stå frem i en bog med navn og billede. Og det var konceptet i den sorg- og savnserie, som bogen skulle indgå i. Til sidst så jeg ingen anden udvej end at spørge Københavns Radio, om man her ville være med til at efterlyse skribenter, der sad rundt omkring og puttede sig. Jeg blev inviteret i studiet i en time i et direkte radioprogram, og ganske

mange ringede ind, flere bød sig til, og pludselig var der de nødvendige 25 skribenter.

Sammenfattende kan man sige, at der ud af deres egne beretninger, de skrev nemlig selv, oser en bekymring og en slags skam over at være ensom. Det er bestemt ikke noget, man skilter med. Så hellere holde smerten ud alene og acceptere tilstanden – end at få sig taget sammen til at komme ud mellem andre, melde sig til arrangementer, kurser eller andet. Alene begrebet tage sig sammen er jo let nok at sidde her og skrive. Det er jo netop det, som mange ikke magter, når først de er havnet i dyb ensomhed. Andre kan se det på mig, det lyser ud af mig, jeg kan ikke magte at stå ved det. Rytmen synes ubrydelig.

De fleste af os, der er sunde og raske og har masser af venner og mange gode kontakter ude i verden, kan vanskeligt forestille os, at vi selv en dag ville kunne havne i samme situation. Men pas lige på. Ingen ved, hvad livet byder. Dødsfald, sorg, fysiske handicap, ændret psykisk habitus, meget kan ske. Og pludselig kan man måske være havnet i netop den situation – mere eller mindre ladet alene tilbage uden evnen til at komme ud af ensomheden, uden at kunne bryde rytmen og søge nye kontakter. Man bliver en del af den usynlige gruppe, som bare er der, og som kun meget få har kontakt med eller ved eksisterer. Hvis overhovedet nogen? Man ved, hvad man har, man ved ikke, hvad man kan blive budt derude.

EGV har beregnet, at mindst 40.000 ældre over 65 år er ensomme. Og de er selvfølgelig ikke de eneste. Også mange helt unge mennesker kender problemet og også folk i den aldersmæssige mellemgruppe.

Hvordan hjælper man dem ud af ensomheden, og kan man? Man kan jo ikke tvinge dem, ikke trække dem ved nakkehårene. Man kan kun forsøgsvis tilskynde, forsøge at hjælpe dem med uimodståelige tilbud og ved at få hjælpepersoner til i første omgang at bryde rytmen, følge dem med ud mellem andre mennesker. For der skal fortrolige og forstående hjælpere til. Besøgsvenner, naboer, fjerne familiemedlemmer, kommunalt ansatte konsulenter, bare nogle, der skubber kærligt og nænsomt til.

Men først skal vi evne at spotte dem, opsøge dem og få dem til at erkende, at ensomheden nager. For vi kan ikke være bekendt i dette lille og ellers ganske trygge samfund at lukke øjnene for, at så mange mennesker sidder ensomt hen og i visse tilfælde er ved at rådne op af mismod over at være overladt til sig selv hele tiden. Vi skal have fokus på problemet, og mange skal hjælpe til.

Ensomme Gamles Værn har det som et af sine hovedfokusområder og har haft det i 100 år. Mange flere skal nu bakke op om det gode og nødvendige arbejde! Ensomhed skal bekæmpes!

Fra ensomhed til fællesskab

Af Britta Sørensen, medarbejder i EGVs sekretariat

Telefonen ringer i EGVs sekretariat, jeg griber røret og præsenterer mig. I den anden ende hører jeg en meget usikker herrestemme spørge, hvem det er, han taler med. Jeg gentager mit navn. "Er der noget, jeg kan hjælpe med?" spørger jeg. Der opstår en af den slags pauser, som er en anelse længere, end man bryder sig om. Jeg beslutter mig for at bryde tavsheden, men han kommer mig i forkøbet. "Jeg er ensom", siger han.

Det er ikke hverdagskost at få et sådant opkald på sekretariatet. Til daglig sidder vi to medarbejdere på kontoret og ekspederer bl.a. ansøgninger til fonden. Der er lidt af hvert i bunken: anmodninger om støtte til forskningsprojekter, til rejser, hjemløseprojekter og andre sociale formål og kunstneriske initiativer. Nu hvor sommeren nærmer sig med EGVs populære tilbud om ferier til gamle, skal der også tages stilling til de indkomne ansøgninger, og logistikken skal på plads. To gange om året uddeler EGV legater á 2.000 kr. til dårligt stillede gamle fra EGVs Legatfond af 1985, og ansøgningerne hertil kommer ind med kortere mellemrum, jo tættere vi når på ansøgningsfristen. Der er altid mange, mange flere, end vi kan imødekomme.

Det kan også mærkes, at vi er i jubilæumsåret. Flere og flere får øjnene op for jubilæumskonkurrencerne, som annonceres på vores hjemmeside og i Ældre Sagen NU. Vi er for første gang i EGVs historie begyndt at sende nyhedsmails ud og har oprettet en gruppe på Facebook: GLÆD EN GAMMEL. Vi når ud til folk, som for få måneder siden aldrig havde hørt om EGV.

Et par dage senere ringer den ensomme mand igen. Mogens hedder han, og denne gang er han knap så usikker i stemmen. Han takker for EGVs feriebrochure og ansøgningskema, som jeg har sendt til ham med en bemærkning om, at han kan søge om at komme med på en af EGVs ferier. Til min store overraskelse takker han nej. "Jeg har for mange penge til at kunne komme med," siger han. En uges tid senere finder jeg en anledning til at ringe til ham. Han fortæller, at han lige har læst en artikel i Søndagsavisen om ældre ensomme singlemænd, som er medlemmer af en venskabsgruppe. Jeg øjner chancen: "Vil du have telefonnummeret til gruppen, så har jeg det lige her," siger jeg. Nej, det vil han ikke, for han har ikke lige noget at skrive med. "Hmm...", tænker jeg, "manden har været modig nok til at ringe til sekretariatet og fortælle, at han er ensom, men måske er der trods alt et stort spring fra erkendelse til forandring." Jeg spørger, om han vil ringe til mig, når han har fundet et stykke papir og en blyant. Det lover han. Der går tre dage, så ringer telefonen. Det er Mogens, og han lægger skarpt ud. Der er ingen slinger i valsen: "Nu har jeg papir og blyant parat," siger han kækt, "hvad er nummeret?"

Fakta om EGV

- **1910** Pastor Hermann Koch danner foreningen Ensomme Gamles Værn i samarbejde med Studenternes Sociale Sekretariat. Vinterstuer og Landophold etableres med hjælp fra bl.a. frivillige studenter. Der skaffes midler fra bl.a. juleindsamlinger.
- **1911** EGV indvier sit første alderdomshjem på Christianshavn. Fra 1911-15 etableres tre små alderdomshjem, hvor beboerne mod afgivelse af deres alderdomsunderstøttelse alle får eneværelser, adgang til have, fuld kost og pleje samt et beløb til egen disposition. Adskiller sig derved fra datidens som regel langt større institutioner, hvor indkvartering sker på sovesale.
- **1914** Kong Christian X bliver EGVs første protektor fra det danske kongehus.
- **1919** Den første landsindsamling indbragte 82.449 kr., efter datidens målestok en pæn sum.
- **1924** EGV ændres fra at være forening til at være en institution med egen bestyrelse og et selvsupplerende repræsentantskab.
- **1933** Socialreformen medfører, at den største økonomiske og sociale nød blandt gamle afhjælpes ved offentlige midler. Frem til 60'erne driver EGV fortsat vinterstuer, landophold og plejehjem med en stor del frivilligt arbejde.
- **1965** EGV forvandler sig til en professionelt arbejdende landsorganisation med lønnet arbejdskraft og samarbejde med kommunerne. Hovedvægten er det aktiverende og forebyggende arbejde, hjælp til selvhjælp, selvbestemmelse, medindflydelse. Flere hundrede medarbejdere i administrationen, flere tusinde lønnede og ikke nær så mange frivillige ude i marken, omkring 100 byggerier rundt i landet hovedsageligt som selvejende institutioner.
- **1970-80'erne** EGV bliver storentreprenør på plejehjemsområdet og opretter en byggeafdeling og et driftsselskab til opførelse og varetagelse af driften af de mange plejehjem.
- **1986** EGV stifter Landsforeningen Ældre Sagen og ændrer navn til EGV-Fonden.
- **1992** Navnet ændres til Ældre Fonden.
- **2003** Navnet ændres til EGV Fonden (Ensomme Gamles Værn).

- EGV arbejder også i dag for de dårligst stillede gamle mennesker gennem støtte til forskning, sociale formål og udviklingsprojekter samt finansiering af ferier og legater.
- EGV uddeler mindre legatportioner fra EGVs Legatfond af 1985 til syge og fattige gamle to gange om året, i juni og december.
- En arv gør det frem til 2011 muligt for EGV hvert år at give 150 gamle mennesker, som trænger til at komme på ferie, men ikke selv har råd, en uges ferie eller højskoleophold.

Ensomme Gamles Værn i 100 år

EGV

Ensomme ældre skal ud af ensomheden

Tre spørgsmål til Ellen Trane Nørby, folketingsmedlem for Venstre, som har valgt at skrive en sammenhængende tekst ud fra de samme tre spørgsmål, som er stillet til Özlem Sara Cekic fra SF og Anne Marie Geisler Andersen fra Radikale Venstre.

Noget af det værste at opleve i livet er ensomhed. Oplevelsen af, at der ikke er noget at stå op til om morgenen, og at der ikke er en anden, andre, eller bare nogen, der kan lytte til ens problemer, sorger og glæder – så mister man livslysten. Vi kan alle føle os ensomme i ny og næ, men for en mindre andel af den ældste generation i Danmark er det hverdagskost. Derfor er jeg tilfreds med, at vi på det social-politiske område har fokus på problemet.

Som socialordfører har jeg været med til, bl.a. via de årlige satsaftaler, at igangsætte projekter, der kan give de ældre muligheder for skabe sig et socialt netværk. Det kan f.eks. ske gennem kulturelle tilbud, fælles madlavning eller idrætsaktiviteter. Vi har også styrket den frivillige indsats i kommunerne, bl.a. gennem besøgsvenner og ved at lave opsøgende arbejde blandt ensomme ældre, da det ofte ikke er tilstrækkeligt blot at reklamere for et arrangement i den lokale avis – det får ikke de ensomme og måske livstrætte ældre til at troppe op. Vi skal møde de ensomme ældre i deres eget hjem,

tage os tid til snakken og hjælpe dem til at deltage i sociale aktiviteter, hvor de kan møde andre mennesker – og starte på en frisk. Initiativerne har allerede haft en positiv effekt.

Jeg ønsker også at fortsætte vores arbejde med at bygge alternative bo-former, hvor ensomme ældre flytter sammen i bofællesskaber, laver mad sammen, får sig et spil kort og ellers bare nyder hinandens selskab. Det er især til stor glæde for de ensomme, ældre mænd, der har mistet deres livsledsager, og som skal få tilværelsen til at fungere. Alle undersøgelser viser, at kvinder generelt er bedre til at engagere sig socialt og til at klare en enlig tilværelse. Derimod er mændene mere indadvendte og møder daglige udfordringer i forbindelse med tøjvask og madlavning, når de er blevet alene. Det er et problem, som vi tager meget alvorligt, især set i lyset af at selvmordsraten hos ældre mænd er højere end i andre aldersgrupper.

Når vi kigger på de svage stillede folkepensionister, så har regeringen siden 2001 gjort en målrettet indsats for at forbedre deres levevil-

kår. Med den årlige ældre-check har regeringen øremærket et stort beløb til særlig gavn for denne gruppe folkepensionister – et beløb der kan gøre deres tilværelse lettere. Det kan også hjælpe de ældre, hvor økonomien er afgørende for, om de kan deltage i sociale arrangementer, så de i mindre grad føler sig ufrivilligt socialt efterladt.

Når vi kigger overordnet på det, så er den måske største udfordring, vi i denne sammenhæng står overfor, at få skabt et sundhedsvæsen, hvor de mest udsatte grupper af ældre får den hjælp, de har brug for. Jeg er stor tilhænger af, at vi i større grad får "flyttet" sundhedshjælpen ud til de svage borgere, end vi ser det i dag. Der er allerede igangsat projekter, hvor sundhedshjælpen er opsøgende og besøger ældre, der har brug for hjælp, men som ikke selv har ressourcerne eller lysten til at gå hen til lægen eller ringe på hos skadestuen. Det skal vi i højere grad sætse på. Et godt eksempel er, at vi skal have udbygget projekter som "Tandlæge på hjul", hvor tandlægestolen flyttes ud af sine vante omgi-

velser og f.eks. ind i en minibus, hvor tandlægen møder de svage stillede i vores samfund, der hvor de befinder sig.

Regeringens nye, politiske udspil viser tydeligt, at regeringen prioriterer sundhedssystemet højt, og at vi arbejder målrettet for at forebygge livsstilssygdomme. Vi kan ikke komme uden om, at forklaringen på, at nogle samfundsgrupper lever længere end andre, er forskel i livsstil. Her ligger der også en kæmpe opgave for kommunerne. Vi skal ikke først yde hjælp, når en person skal indlægges på hospitalet på grund af et liv med for meget alkohol eller anden usund livsstil – vi skal forebygge, at det sker. Med kommunalreformen overtog kommunerne det forebyggende arbejde og mange steder landet over ser vi, at de styrker deres forebyggende indsats. Jeg er sikker på, at vi i de kommende år vil se positive resultater på dette område bl.a. i forhold til levealderen.

Til slut vil jeg gerne anvende lejligheden til at ønske EGV tillykke med de 100 år og rigtig god vind i fremtiden.

Om forskning
i alderdom

At forske i gamle menneskers liv

Af Christine E. Swane, direktør i EGV

At forske i det at blive gammel er ikke blot samfundsmæssigt nødvendigt, hvilket med den demografiske udvikling i de seneste 10 år er blevet åbenlyst for de fleste, det er også fantastisk spændende. Gamle mennesker lever forskellige liv, under forskellige vilkår – og med vidt forskelligt fyld i livets rygsæk. Ingen har vist sagt det tydeligere end den gamle praktiserende læge og forfatter Esther Møller: Vi fødes som kopier – og dør som originaler! De mange års livserfaringer og den betydning, vi tillægger dem, tilhører den enkelte. Samtidig afspejler livsløbet de omgivelser, man gennem forskellige generationer er født ind i, og de livsbetingelser, man har mødt undervejs.

Det er lærerigt at lytte til gamle menneskers fortællinger om deres liv og om hvem, de er. Som kultursociologistuderende fandt jeg midt i 1980'erne ud af, at det ville være interessant at skrive magisterafhandling om overgang fra arbejdsliv til pensionisttilværelse – som det hed dengang, før begreber som sund og vellykket aldring og supercentenarians (mennesker der er 110 år og derover) var opfundet. Det viste sig senere at være en særlig udfordring at interviewe meget gamle, syge og svækkede mennesker – en udfordring man, som med så meget andet, bliver tryggere ved og bedre til fra gang til gang. Som et af mine børn engang sagde, mens jeg skrev ph.d.-afhandling om hverdagslivet med demens: Mor elsker demente gamle damer! Det kan give en dyb oplevelse af meningsfuldhed at lytte til, analysere og forsøge at forstå de sammenhænge, som har formet netop dette gamle menneskes livsforløb og aktuelle hverdag.

Humanistisk og social gerontologi

I EGV er jeg derfor havnet på en god hylde, hvad angår forskningsmæssige prioriteringer. I de sidste 10 år har EGV støttet projekter inden for humanistisk og socialt orienteret gerontologisk forskning, dvs. i aldring, alderdom og ældre mennesker. Inden for ældreforskningen dominerer studier om ældres fysiske sundhed, helbred og sygdomme. EGV har et andet fokus, nemlig det menneskelige og mellemmenneskelige område. Hvad betyder den sociale dimension af livet, dvs. relationen til andre mennesker? Vi er optaget af at være med til at synliggøre mere ubemærkede problemstillinger, som findes blandt de grupper, EGV arbejder med og for, nemlig ensomme og socialt og økonomisk dårligt stillede ældre. Her træder ord som ulighed, fattigdom, ensomhed og dårlige vilkår frem.

De første forskningsprojekter, EGV støttede, drejede sig om at skabe et overblik over teori og forskning i ensomhed. Vi iværksatte også flere projek-

ter om besøgsvenner i hjemmet og på hospitalet, fordi der dengang – som nu – var stor mangel på besøgsvenner. Projekterne viste ikke blot værdien af besøgene for modtagerne, men også for besøgsvennerne, hvilket blev beskrevet som en "velbevaret hemmelighed".

Aktuelt arbejder psykolog Hanne Jensen på et ph.d.-projekt om svært overvægtige ældre mænds trivsel. Forudsætningen er, at hun i forvejen har fokus på, hvor vanskeligt det er for nogle mænd at blive alene, og hvor svært det kan være at opdage, når mænd er deprimerede. Det er i det hele taget vigtigt at sondre mellem mænds og kvinders erfaringer, hvis man vil forstå, hvordan det er at blive gammel.

Fra ensomhed til fællesskab

Efter en række projekter om ensomhedens mange ansigter, bl.a. blandt hjemløse, har vi i de seneste år udvidet viften af temaer til også at omfatte sociale fællesskaber. Det vil vi belyse i dybden i de kommende år. Antropolog Louise Scheel Thomasen har netop undersøgt, hvordan deltagere i EGVs ferierejser og højskoleophold møder hinanden og skaber relationer i den uge, de er sammen. Denne viden kan bruges til at blive klogere på, hvad der har betydning, når ældre møder ældre, som de ikke kender i forvejen, og hvilken rolle man kan få lov at spille i hinandens liv.

De projekter, EGV støtter, er ofte kvalitative studier, hvor ældres egne erfaringer og perspektiver udgør data, fremkommet gennem dybtgående samtaler og baseret på, at forskeren tager sig god tid. Det kaldes også narrative eller fænomenologiske studier. Herved kan vi lære om mere upåagtede sider af det at blive ældre og leve som gammel. Blandt aktuelle projekter har vi et studie af ældre fra Tyrkiet, som har været i Danmark i 30-40 år, hvor minoritetsforsker cand.scient.adm., ph.d. Üzeyir Tireli og jeg selv har interviewet ældre tyrkere i København samt i Berlin og London for at sammenligne med erfaringerne der. Det smarte er, at vi i projektet kan skabe synergi mellem minoritetsforskning og gerontologi både i de spørgsmål, vi stiller, og i analysen, og at Üzeyir Tireli taler tyrkisk.

Viden skal bruges til at skabe muligheder

Målet er, at den forskning, EGV støtter, skal være med til at give indsigt i, hvordan livet leves og forstås blandt gamle mennesker, som hører til blandt grupper af socialt og økonomisk dårligt stillede. Desuden bestræber vi os på, at forskningen bærer frugt i praksis. Det betyder, at også formidling spiller en stor rolle. Vi har på dette område en god model for vores økonomiske støtte til forskning fra et samarbejde med Kirkens Korshær. Formålet med dette samarbejde var at skabe viden om hjemløse ældre, og projektet har konkret udmøntet sig i værestedet Oasen, særligt rettet mod ældre hjemløse og socialt udsatte.

Vi gør noget ud af at formidle de projekter, vi støtter, på vores hjemmeside. Her kan man finde rapporter og resuméer af afsluttede projekter og se, hvilke projekter EGV aktuelt støtter. Der skal være reel viden at hente, ikke kun henvisninger. Vi er desuden behjælpelige med vejledning om ansøgninger, før de sendes ind, og vi indgår gerne i dialog- og følgegrupper undervejs i forskningsprocessen.

Som noget særligt støtter EGV studerendes specialeprojekter, der ligger inden for vores indsatsområde med ensomhed og fællesskaber i alderdommen, ligesom vi gerne støtter ph.d.-projekter. I forbindelse med at vi for

nogle år siden satte fokus på erfaringer med overvægt blandt ældre, har vi etableret et forskernetværk, som støt og roligt vokser til at være et forum for forskere og studerende med interesse i gamle menneskers liv og velbefindende. Det ligger os på sinde at være med til at fostre flere og dygtige forskere inden for humanistisk og samfundsvidenskabelig gerontologi, for dem bliver der brug for i årtierne fremover.

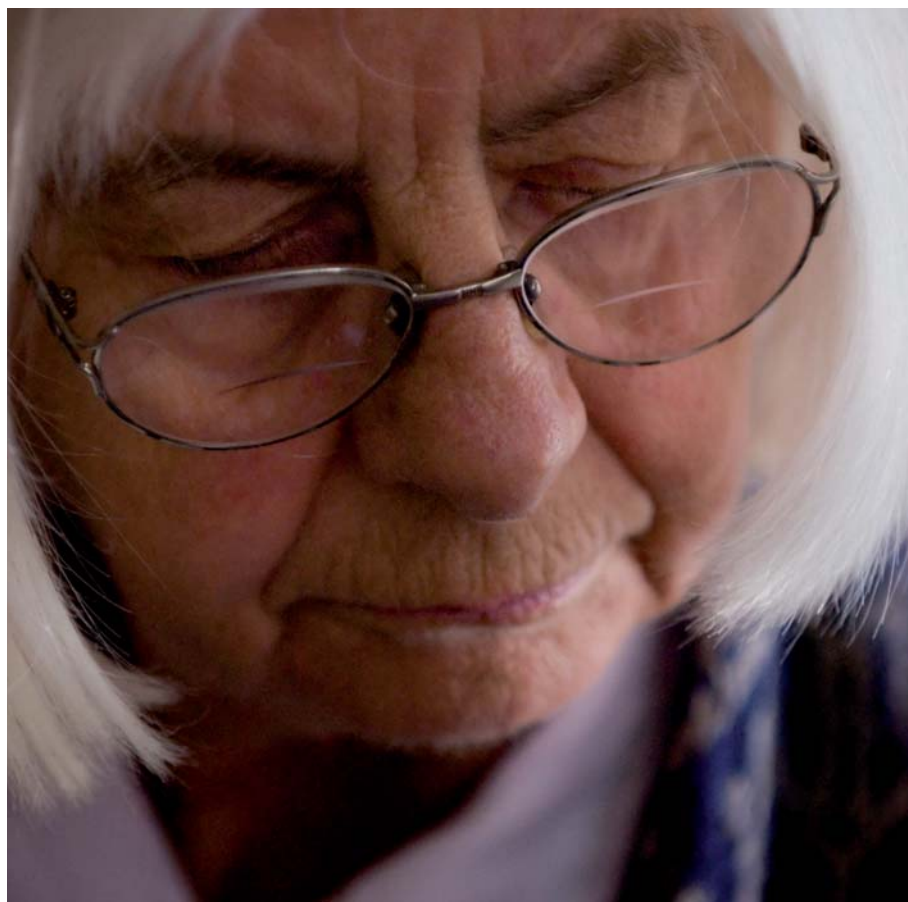
Ældrekategoriens ulidelige lethed

Af Henning Kirk, aldringsforsker, forfatter og medlem af EGVs bestyrelse

Siden 1980'erne er antallet af ældre danskere vokset støt. Levetiden øges, men det bedste er, at en voksende andel har et godt helbred, en god funktionsevne og et aktivt socialt liv.

Derfor er det paradoksalt, at medier og politikere i samme periode har udviklet en sprogbrug, hvor ældre danskere betragtes som en kategori – ”de ældre”. Som om man får mere til fælles med alderen. Sandheden er, at folk netop bliver mere og mere forskellige med årene. Både hvad angår helbred, funktionsevne, socialt netværk, bolig, økonomi og aktivitetsmuligheder.

EGV står som bekendt for ”Ensomme Gamles Værn”. Og selv om ordene peger tilbage mod tiden før 1980'ernes ”ældresprog”, er behovet for omsorg eller ”værn” stadig aktuelt. Ikke ”ældreomsorg” – for ingen har behov for omsorg på grund af alder. Behovet for omsorg opstår typisk, hvis helbre-

det svigter. Kombinationen høj alder og svigtende helbred fører til svækket funktion – og yderligere svækkelse, hvis der samtidig er sociale problemer. Alderen er ikke noget problem i sig selv. Men får man et (helbreds)problem, bliver alderen et problem.

Det er her, EGV har en særlig betydning. For kronisk syge og svækkede, ældre danskere kommer til at stå i større og større kontrast til den voksende andel af ”ressourcestærke” ældre danskere. I modsætning til tidligere lever de kronisk syge imidlertid nu også længere – med deres sygdom, svækkelse og diverse sociale problemer. Og det er her, risikoen for ensomhed bliver reel.

Politikere og medier hjælper ikke helbreds- og funktionssvækkede ældre danskere ved at fastholde illusionen om en ældrekategori som ”de ældre”. Det er i øvrigt også imod intentionerne i FN's bestræbelser for at modvirke kategoriseringen af samfundets ældre borgere. Bestræbelser, som blandt andet har ført til, at amerikanske og britiske lægetidsskrifter anbefaler, at man ikke anvender sprogbrug som ”the elderly” eller ”the old”. At man foretrækker betegnelser som ”older adults” eller ”older individuals”. Voksne mennesker bliver ikke til en gruppe, fordi de er blevet ældre.

Sproglig kategorisering af ældre mennesker tjener hverken ”stærke” eller ”svage” mennesker. Der er behov for en præcis indkredsning af f.eks. kronisk syge og funktionssvækkede ældre mennesker – så de får rettidig hjælp til at kunne fortsætte et aktivt liv, f.eks. gennem støtte til at kunne indgå i sociale fællesskaber. Hvor funktionssvækkelse og handicap nok kan betyde en barriere, men ikke nødvendigvis en hindring for deltagelse.

Det er her, EGVs støtte til forskning, udvikling og praktisk socialt arbejde kan gøre en forskel. Som den har gjort i 100 år – men i dag med andre betingelser og andre benævnelser af den indsats, der med tilbud om fællesskaber og social støtte kan få mennesker ud af ensomheden.

En aktiv og meningsfuld alderdom

Tre spørgsmål til Anne Marie Geisler Andersen, folketingsmedlem for Radikale Venstre

1: *Hvordan arbejder du som politiker for at forbedre forholdene for ensomme ældre?*

Vi skal blive bedre til at identificere de ældre, der lider af fx depression – dette kan gøres via de forebyggende hjemmebesøg. Derfor er det vigtigt, at vi opretholder disse besøg. Ligeledes er det vigtigt, at det sundhedsfaglige personale, som varetager besøgene, er klædt på til at spotte de ældre, der har behov for hjælp. I Radikale Venstre vil vi kæmpe for, at de forebyggende hjemmebesøg oprettholdes, men vi er også tilhængere af, at kommunerne får større frihed til i højere grad at kunne målrette besøg hos de ældre, der har størst behov. Fx kunne det være relevant at tilbyde et ekstra besøg til en ældre person, der netop har mistet sin ægtefælle eller er blevet udskrevet fra hospitalet.

For tiden arbejder jeg på en ældrepolitik, som har arbejdstitlen ”en aktiv og meningsfuld alderdom.” Noget, der kunne gøre, at jeg selv i højere grad ville se frem til min alderdom, var, hvis vi oprettede såkaldte profiplejehjem. På samme måde som man vælger en linje på en højskole, kunne man så vælge et plejehjem, hvor man sammen med

andre kunne fordybe sig i kunst, litteratur, musik, sport eller noget helt andet.

Jeg arbejder også for, at motion skal være en del af hverdagen for alle ældre, der ønsker det. Der skal være mulighed for at bruge tiden aktivt i samvær med andre. Det kunne være ved at gå til dans eller måske stavgang. Det lokale ældrecenter kunne være omdrejningspunkt for aktiviteten, hvilket også kunne tænkes at komme plejehjemsbeboerne til glæde, idet de vil opleve at få selskab af andre og formentlig mere rørig, ældre mennesker.

Ligeledes arbejder jeg for en større inddragelse af ældre i arbejdet med børn og unge. Det må være muligt at finde en måde, hvorpå de ældre eksempelvis kan give en hånd med i daginstitutioner eller på folkeskoler. Ligeledes kunne man knytte ældre, der har overskud til det, sammen med udsatte børn og unge, der har behov for en sund voksenkontakt. Børn, forældre og ældre kan alle have glæde af ordninger, der skaber kontakt mellem børnefamilier og personer, der har lyst og tid til at agere reservebedsteforældre. Den ældre kan således udgøre en stabil voksenkontakt for barnet, samtidig med at kontakten

kan modvirke ensomhed hos den ældre. Det samme kan siges om frivillige mentorordninger, som vi også gerne så udbredt. Efter et langt arbejdsliv besidder ældre mennesker erfaringer, som yngre mennesker, der netop er trådt ind på arbejdsmarkedet, vil kunne drage fordel af. Jeg vil arbejde for, at ældre mennesker bliver mere aktive i det frivillige foreningsliv, herunder i frivilligt socialt arbejde.

2: *Hvad vil du gøre for at sikre de fattigste folkepensionister bedre levevilkår?*

Vi står over for, at store årgange trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet, mens små årgange kommer ud på arbejdsmarkedet. En udfordring der betyder, at færre skal forsørge flere, hvorfor vi bliver nødt til at overveje at indføre brugerbetaling på eksempelvis rengøring eller anden praktisk hjælp. Den ældre generation sidder i dag bedre i det, end det tidligere har været tilfældet, men der er stadig en gruppe, som ikke har mere end deres folkepension. Jeg vil arbejde for, at en eventuel brugerbetaling kun vil komme til at gælde de mest velbjegete, således at ældre mennesker, der kun har deres folkepension, ikke vil skulle betale for rengøring.

3: *Den sociale ulighed i sundhed betyder bl.a., at der er 10 års forskel på forventet levetid for de bedst og*

de dårligst stillede danskere. Hvad vil du gøre for, at sundhedssystemet bedre kan tage hånd om de ressourcetsvage?

For at mindske den sociale ulighed i sundhed har Radikale Venstre en række forslag. Vi vil have afskaffet fradraget for de private sundhedsforsikringer. Fradraget betyder, at vi alle indirekte betaler for, at mennesker, der er i arbejde, kan have en privat sundhedsforsikring, mens dette ikke er en mulighed for mennesker uden for arbejdsmarkedet. Vi skal fortsætte den opsøgende indsats i form af forebyggende hjemmebesøg og gerne intensivere besøgene ved vigtige livsbegivenheder som fx ved tab af ægtefælle.

Jeg så meget gerne, at vi fik flere sundhedsrum a la det, der findes på Vesterbro. Sundhedsrummet er et tilbud, der er målrettet udsatte borgere, som ikke formår at bruge det etablerede sundhedsvæsen. I Sundhedsrummet kan man komme ind fra gaden uden tidsbestilling, man kan have hunden med, og man kan få hjælp af såvel sygeplejersker som læger og socialrådgivere. Personalet hjælper også med kontakt til øvrige sundhedstilbud om nødvendigt.

Jeg ved, at man netop har oprettet en række tandklinikker for udsatte borgere, hvilket, jeg synes, er et rigtig godt tiltag. Det er urimeligt, at der er så høj brugerbetaling på tandbehandling, og det går især ud over mennesker med få ressourcer.

Fra EGVs
samarbejds-
partnere

”Du gør mig til mere end mig,
jeg gør dig til mere end dig,
sammen er vi mere end os”

- om det unikke møde på højskolen på tværs af forskelle i sprog,
kultur og livshistorie

Af Vita Andreassen, forstander på Løgumkloster Højskole

Med så få ord lykkes det Benny Andersen at indkredse menneskets helt unikke bestemmelse. Du er ikke født til isolation eller ensomhed, men du er sat ind i en livssammenhæng med andre mennesker, hvor den mer-hed, der skabes i mødet mellem dig og det andet menneske, er selve livets omdrejningspunkt. I digtsamlingen ”Denne kommen og gåen” skriver Benny Andersen en replik op mod de tendenser i vores samfund, der trækker i en anden retning. Han taler om den elskede som ”Mit hjertes indvandrer”, og han lader ”Den fremmede” være en ”Livsfordobler” og en livsledsager. For det er vel netop det, som er tilfældet. At kun få af os har kendt hinanden altid. Og kun ganske få mennesker har været vidne til hele dit liv. Vi krydser hinandens spor for en tid.

Ingen lykkes altid med sine relationer, men i mødet med den fremmede kan nye relationer være med til at perspektivere tidligere nederlag, tab eller knas i kommunikationen. Mange har erfaret, at ”det, der er gået i stykker i en relation, skal heles i en relation”. Derfor er det livsnødvendigt livet igennem at finde ind i nye fællesskaber, venskaber og kærlighedsforhold, for alle længes efter accept, anerkendelse og mening. Livet igennem leder vi efter den relation, hvor reparation er mulig, og alt kan ”falde på plads”.

Højskolen og EGV er i udgangspunktet i familie med hinanden, selvom højskolen har flere år med i bagagen. Både højskolen og EGV tager afsæt i det livssyn, som Benny Andersen formulerer. At der opstår en særlig dynamik, når mennesker mødes. Der er meget, som et menneske ikke kan sige sig selv, og derfor ønsker EGV og højskolen at bringe mennesker sammen på utallige måder, så en levende samtale kan blive til i familien, i byen og i samfundet.

Samarbejdet med EGV begyndte med en telefonsamtale. Vi blev kontaktet af EGV, der havde modtaget en meget stor arv. Og giverens ønske var at skabe feriemuligheder for ensomme og gamle medborgere.

Vi var straks med på idéen om at udvikle et sådant højskolekursus. Og det har nu i nogle år været en stor succes. Men den helt store nyskabelse blev der tale om, da EGV fik den tanke, at ca. halvdelen af gruppen skulle

være "nydanskere". Det har givet en helt uventet dynamik, og det har skabt en kursustradition, som er helt unik. Vi vil meget gerne være med til at inspirere andre højskoler til at gøre det samme.

Selvfølgelig er det i første omgang "bøvlet", at vi skal være lidt mere på tæerne i forhold til sprog og kommunikation, men det er også lærerigt. Vi har simpelthen indarbejdet det i ugekursets koncept. Deltagerne får en lille introduktion til "girafprog" eller "ikke-voldelig kommunikation". Derefter mødes alle i små grupper på kryds og tværs af nationaliteter, og her lytter vi til hinandens livshistorier. Og det er helt fantastisk, hvad der sker, når den bosniske flygtning lytter til den kinesiske universitetslærer, den vietnamesiske familiefar

og den gammel-danske lærer eller sygeplejerske. Hurtigt bliver der mere, der spejler og knytter sammen, end der adskiller. Barndommens fortællinger rummer håb, drømme og oplevelser med forældre, søskende og lærere, uanset hvor du kommer fra. Alle disse fortællinger kan bygge bro mellem kulturer.

Et samlingspunkt er også køkkenet og havegrillen, den aften hvor forskellige grupper har brugt hele eftermiddagen til at lave "etnisk mad". Hvis vejret er med os, ender det ofte med, at musik bliver fundet frem, og der bliver danset folkedanse, indtil trætheden indfinder sig.

Kurset afvikles altid om foråret, mens vores traditionelle, lange højskolekursus finder sted. Det har givet anledning til nogle fantastiske samtaler på tværs af kulturer og generationer. Kurset passer godt ind i højskolens profil, for som det kan ses af vores hjemmeside, så forstår vi os selv som "Netværk uden grænser". De fleste af højskolens elever er unge studenter fra Danmark, men højskolen har derudover faste samarbejdspartnere mange steder i verden. De sender os hvert år topmotiverede unge, hvilket betyder, at der er elever fra Sydafrika, Peru, Georgien, Kina, Palæstina, Tjekkiet, Rumænien og Bulgarien. Pludselig oplever vi, at der opstår en særlig fortrolighed mellem den tyrkiske indvandrer og den georgiske elev, hvis mor er sygeplejerske på den anden side af grænsen i Tyrkiet. Eller den sydafrikanske elev fortæller om apartheids fald til den afghanske flygtning. Et år var det alle de unge højskoleelever, der inviterede alle EGV gæsterne ud på græsset til alle former for etniske danse. Mange af vores internationale elever oplever det lidt som at få besøg af familien hjemmefra.

Et særligt aspekt er, at højskolen ligger i en grænseegn og i en vadehavsregion. Derfor ynder vi at lade ekskursionen gå sydpå. Jeg husker mange taknemmelige udsagn om "stor natur" efter besøg på Hallig Hooge, på Mandø eller i Ribe. Når ugen er omme, er der ikke blot blevet bygget bro mellem forskellige kulturer, der er også blevet bygget bro fra sind til sind.

Et stort tillykke til EGV med 100 års fødselsdagen og TAK fordi I var dem, der inspirerede os til at skabe et unikt kulturmøde på Løgumkloster Højskole.

EGV og Samvirkende Menighedsplejers omsorgsbesøg for ældre

Af Kirsten R. Laursen, generalsekretær i Samvirkende Menighedsplejer

Der er nogle interessante forbindelseslinier mellem EGV Fonden og Fonden Samvirkende Menighedsplejer. Særligt spændende er de set i relation til EGVs 100 års jubilæum. Historien kommer her ganske kort.

Ensomme Gamles Værn blev i 1910 startet ved, at en grundtvigsk sindet medarbejder i Samvirkende Menighedsplejer, teologen Hermann Koch, brød med ledelsen i Samvirkende Menighedsplejer. Hermann Koch havde arrangeret "vinterstuer" i Samvirkende Menighedsplejer, hvor ældre mødtes til kaffe og taler. Dette finansierede Koch sammen med nogle studenter ved at holde fester med over 50 kvinder som aktivt medvirkende. I Samvirkende Menighedsplejer fandt bestyrelsen, at Hermann Kochs fester var lidt for lystige, og at studenterne og damerne ikke var helt omsorgsfulde nok over for de svagelige, ældre deltagere. Koch kom i konflikt med Samvirkende Menighedsplejers ledelse og valgte derfor – sammen med damerne – i november 1910 at forlade Samvirkende Menighedsplejer og grundlægge en organisation, der skulle værne om de gamle. Det blev til Ensomme Gamles Værn.

De Gamle i Tivoli.

FRA EN VINTERSTUE

I mange år var der ikke megen forbindelse mellem de to organisationer. I 2006 blev EGV så involveret i et fællesarbejde sammen med en række andre organisationer, heriblandt Samvirkende Menighedsplejer. Organisationerne skulle igangsætte og drive Arbejde Adlers Hus på Nørrebro ved at tilbyde forskellige aktiviteter og oprette et bosted for udsatte ældre, efter at huset var ophørt som regulært plejehjem. Vi hørte meget godt om EGV i den forbindelse.

I 2009 læste jeg på EGVs hjemmeside en udtalelse fra organisationens nuværende formand Søren Dræby Christiansen. Udtalelsen gik på, at sideløbende med den støtte til ældreforskning, som EGV under ledelse af direktør Christine E. Swane i disse år især udmærker sig ved, har EGV nu også en stigende interesse i det arbejde, der involverer de ensomme ældre mere direkte. Derfor rettede vi i Samvirkende Menighedsplejer henvendelse til EGV og foreslog et samarbejde om de omsorgsbesøg for særligt udsatte og ensomme ældre i Københavns og Frederiksberg kommuner, som Samvirkende Menighedsplejer står for. I 2009 havde disse omsorgsbesøg netop mistet deres økonomiske støtte fra Københavns Kommune, og det var derfor nødvendigt at tænke i nye baner for at fastholde besøg hos borgere i København.

Hjemmebesøgene hos de særligt udsatte ældre er særdeles vigtige for Samvirkende Menighedsplejer. I mere end 60 år har vores lønede medarbejdere besøgt denne ældregruppe i deres hjem – en gruppe som af for-

skellige årsager ikke selv magter at komme ud af deres bolig og have socialt samvær med andre. I vores daglige arbejde letter vi på denne måde tilværelsen for en gruppe, som lever meget i det skjulte, og som har meget at kæmpe med. I vores arbejde satser vi på tilliden og den fortrolige samtale som omdrejningspunktet for at skabe forandringer og lyspunkter.

I efteråret 2009 indgik EGV og Samvirkende Menighedsplejer så et samarbejde, hvor EGV i 2009 og 2010 støtter Samvirkende Menighedsplejer med økonomi til at fortsætte vores omsorgsbesøg. Endvidere gennemfører vi i fællesskab i samme periode et praksisbaseret forskningsprojekt. To medarbejdere fra Samvirkende Menighedsplejer indsamler samtidig med omsorgsbesøgene data om de ensomme ældre, baggrunden for deres situation og de ældres egne tanker om, hvad der skal til for at forbedre deres situation. Stort set alle de ældre er med glæde og stolthed gået med i projektet. De indsamlede data bearbejdes dernæst i et forskningsprogram, som EGV finansierer med arbejds løn til en forsker, der analyserer data og skriver en rapport. Med dette fælles projekt ønsker EGV og Samvirkende Menighedsplejer at synliggøre vilkårene for en samfundsgruppe, der ofte bliver overset i medierne og i mange menneskers bevidsthed.

I Samvirkende Menighedsplejer er vi meget glade for det aktuelle samarbejde med EGV. Vi har et håb om, at det under en eller anden form må lykkes at samarbejde noget mere i fremtiden, for vi har jo omsorgen for de hårdest ramte ældre som et fælles mål.

Stort til lykke med de 100 år fra Samvirkende Menighedsplejer, og stor respekt for det, der kom ud af Hermann Kochs første indsats!

Læs om Hermann Koch og hans brud med Samvirkende Menighedsplejer i: Lise-Lotte Malmgart: Ingen skal gå sulten i seng, Samvirkende Menighedsplejer 1902 – 2002, Samvirkende Menighedsplejer 2002, s. 31-32.

EGV!

mine nærmeste sammenhilsner
til jer, med tusinde tak
for en dejlig ferie på Bornholm
det var alle tiders, og jeg håber
at jeg en anden gang kan
være heldig.
Samlidig takker jeg for jeg
fik legal, som jeg er lykkelig for
Venlig hilsen

Til E. G. V. Fonden.

Jeg vil gerne sig tak til jer for en
dejlig ferie på Bornholm.
Jeg havde aldrig været der før, jeg synes,
at jeg har set meget, og fået forball ram
men. Opså forflytningen har været i top.
Jeg har mange dejlige minder.
Løbnu engang tak.
Mange hilsener til
13-5-07.

RIBE DOMKIRKE RIBE CATHEDRAL DER DOM ZU RIBE
En lille hilsen med tak
for en af vore bure.
Tante at man kan være
så heldig.
Tak for et dejligt ophold
på Søgumkloster Høj =
skole.
Vi har nydt det i fulde
drag.
EGV Fonden
Pster Farimagsgade 5
Postboks 2099
1014 København K.

Maleriet af kunstneren Jørgen Tølk...
som er opført af Scleroseforeningen.
17 kunstnere har udsmykket de 44 feriehus, som er særligt egnede for
handicappede.
Dronningens Ferieby, 8500 Grenå. Tlf. 86 30 05 80.
Gæsthus d. 29-5-07.
Hjertekommis fra en dejlig ferie
i Dronningens Ferieby nr. 27.
siger vi hermed tak til jer for
opholdet. Vi fik meget her til mad
og indbydelse, som var bare flot, med
pynt i spidserne, altid parat med
en hjælpende hånd.
DET VAR BARE TIFTOP.
Venlig hilsen og tak.
Thora og
Kliff

Til E.G.V. fonden.
Jeg vil gerne takke for en
dejlig uge på Søgumkloster
Søjskole, -29-4- = 5-5- (DETSKALMÆRKES)
det var, en aldeles dejlig (AT VILEVER.)
oplevelse, at komme ud af
"dagligdagen", og opleve, og at få
mange nye og spændende oplevelser,
og at blyse/lære, det var godt.
TAK fordi jeg kom med.
Venlig hilsen

juni 2009
Kære Melle Halding og
EGVs Legatfand
Hej - hvor blev jeg
glad.
Tusind tak for legal.
Rejser d. 4 juli på ferie
på Bornholm, og så
er det jo dejligt at
kunne give en is -
kage i Tragebæk.
Melle, jeg håber du
selv får en god ferie
med gode minder -
hurtig dagene kan me!
ikke igen.
Kærlig hilsen

EGVs Legatfond af 1 januar 1985.
Jeg tillader mig herved at søge hjælp ved Fondet, i håb,
om at blive fundet værdig til hjælp og støtte,
er født 1933, og Enke fra 1989 min Mand var syg i 10 år,
har arbejdet fra jeg var 14 år, i marken avisbud,
rengøringskone sygerske og passe mine tre Børn, fik som,
33-årig en blodprop i hjernen det var et hort liv,
og aldrig penge nok til hele Ugen, tak vis nogen,
tenker på mig.

Nørrebro's oase

Af Johan Zimsen Kristiansen, redaktør af EGVs jubilæumsskrift

På Thorsgade 61, i Arbejde Adlers gamle hus midt i hjertet af Nørrebro, ligger Oasen, et værested drevet på privat initiativ for ensomme og socialt udsatte. Tidligere var stedet plejehjem, men siden 2007 har nogle af samfundets mest oversete og glemte ældre mennesker kunne mødes her til en kop kaffe, få en snak om løst og fast og lidt daglig kontakt med andre. Som et afbræk i en tom og stille hverdag tilbyder Oasen de mange forskellige brugere et anderledes fristed.

Oasen benyttes overvejende af mænd mellem 60 og 70 år, men også kvinder og enkelte helt unge dukker op. De fleste brugere har en lille lejlighed. Mange er pensionerede. En del af brugerne fungerer ikke i faste job; de slæber rundt på et hårdt liv og en belastet social arv; enkelte drikker måske for meget eller har været i fængsel. Nogle kommer alene og vil helst sidde i fred med avisen. Andre kender hinanden fra gaden og mødes i Oasen for det sociale samvær. Omgangstonen er fremkommelig og kammeratlig. Man må ryge, og om tirsdagen og torsdagen er der varm mad til en billig penge.

Værestedet har ikke en terapeutisk funktion. De ansatte er ikke psykologer eller socialrådgivere, der kan hjælpe med breve til og fra kommunen eller vejlede om klagemuligheder i det sociale system. Og dette er netop en af Oasens fine kvaliteter. I stedet for at pleje formel og formynderisk omgang med brugerne, i stedet for et samvær baseret på administration, eksisterer der en almindelig og også munter tone mellem de i alt seks ansatte, de ca. 60 faste brugere og de mange, der kommer i løs vægt i Oasen. Her interesserer man sig for hinanden som mennesker. Man samles omkring maden, spiser sammen, oplever lidt ro og får varmen under ordnede forhold.

På nogle områder er brugerne af Oasen måske dækket godt ind. Der eksisterer i samfundet trods alt et socialt sikkerhedsnet, som kan træde til med en beskeden pose penge, så huslejen og andre faste udgifter i de fleste tilfælde kan betales.

Det ændrer imidlertid ikke ved, at livet som ensom ældre eller socialt udsat langt fra er misundelsesværdigt. For nogle kan et liv alene i den lille lejlighed på femte sal, uden kontakt til andre, uden en menneskelig berøringsflade, blive en indgroet vane. At dukke op i et værested som Oasen, at bryde rytmen, kræver derfor også, at man er relativt stærk, at man har et vist overskud.

Forholdet mellem de ansatte og brugerne handler derfor også om en relation, som måske skal bygges op over lang tid. Det kræver tillid at tale med et andet menneske om, hvor lidt der sker i hverdagen. Og måske af denne

grund er det også kun en lille del af de ensomme og socialt udsatte, som Oasen får fat i. Alle er velkomne, men langt størstedelen af dem, som ville have glæde af stedet, dukker aldrig op.

Udover værestedet er der til Oasen tilknyttet aflastningsboliger for ældre hjemløse og plejehjem for gamle alkoholikere. Og så skal en række af bygnings små værelser snart sættes i stand, så de fortsat kan fungere som klubværelser eller bosted for socialt udsatte og hjemløse. Et af værelserne står stadig, som da den sidste beboer forlod det. Han var skizofren og forvandlede i løbet af sit ophold væggene til et levende virvar af ord og sætninger. Nu er han flyttet og er i kontakt med det offentlige system, som tager sig af ham. Fremtidsplanerne for Oasen er at få oprettet også et hospice for socialt udsatte og hjemløse.

På denne måde er husets mange funktioner, det vil sige værestedet, bostedet, plejehjemmet og hospicet, tænkt sammen som en helhed – meget i tråd med Arbejde Adlers oprindelige idé. Den herbergignende tanke, som karakteriserede Arbejde Adlers virke, fortsætter således her, midt på Nørrebro, netop som en oase for samfundets ensomme og socialt udsatte, hvor ingen behøver at føle sig udenfor.

Oasen, Thorsgade 61 på Nørrebro, er åben mandag, onsdag og fredag kl. 8.30-14.00 samt tirsdag og torsdag kl. 11.00-18.00. Tirsdag og torsdag serveres der varm mad mellem kl. 17.00 og 18.00. Prisen for et måltid er 30 kr.

EGV er sammen med en række frivillige organisationer med i bestyrelsen for Oasen. Initiativet udspringer bl.a. af forskningsprojektet "Et af ensomhedens ansigter – gammel, hjemløs og glemt", udført i samarbejde mellem Kirkens Korshær og EGV, finansieret af EGV (se egv.dk).

Viggo Rivads fotografier

Viggo Rivad

Af Johan Zimsen Kristiansen, kunsthistoriker, mag.art.

I mere end 50 år har Viggo Rivad (f. 1922) stået som den store formidler af et dansk, humanistisk fotografi. Det er derfor en glæde for EGV, at Viggo Rivad har indvilliget i at vise et mindre udvalg af sit arbejde i anledning af organisationens 100 års jubilæum.

Umiddelbart er udstillingen ikke prangende. Ved første øjekast tager billedpræsentationen sig ensom, måske endda lidt uanselig ud, som den står der, ganske beskedent i bl.a. Københavns Rådhus' store hal. Men går man tættere på og standser op ved Viggo Rivads fotografier, opdager man en underfundig styrke i skildringen af mennesket. Derved er udstillingen ikke ulig de samfundsgrupper, som EGV beskæftiger sig med: De ensomme, de fattige og de socialt udsatte, som ikke gør væsen af sig, og som alt for ofte glemmes, men som tit har meget at byde på, når de endelig giver sig til kende.

Viggo Rivad har sine rødder i traditionen efter de franske, humanistiske fotografer, heriblandt Robert Doisneau, Izis og Willy Ronis. For dem såvel som for Viggo Rivad handler fotografiet om at forene en æstetisk, poetisk realisme med menneskelige værdier. Hos Viggo Rivad kommer dette til udtryk i de sikre kompositioners vedvarende interesse for tilværelsens morsomme,

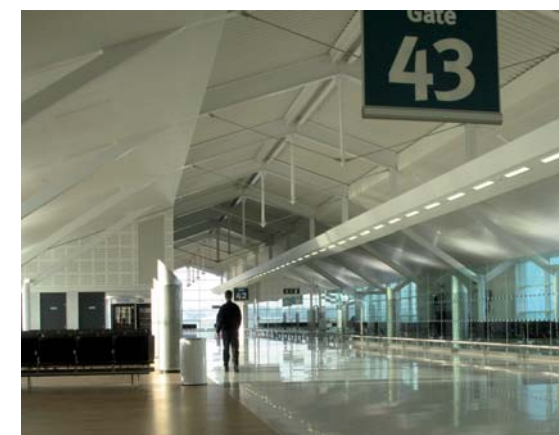
Københavns havn, 2009

Pige med dukke, 2009

Lufthavn, 2009

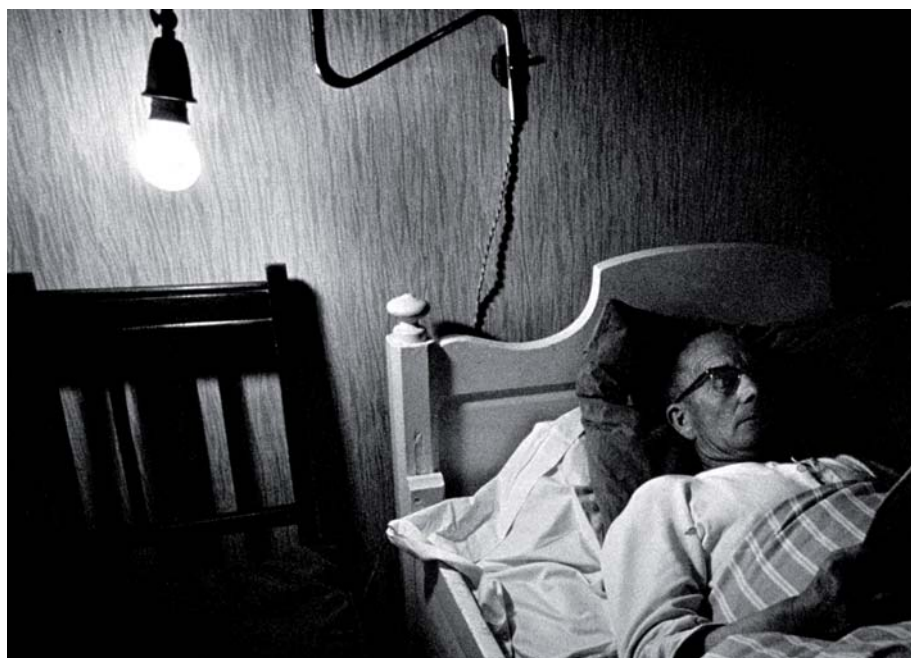
sørgmuntre eller dystre sider; konstant kredser hans billeder, hvad enten de er i sort/hvid eller farver, om såvel overraskende spontanitet som stille, tungsindigt svind.

Eksempler på denne store menneskelige spændvidde er to serier, der fornemt viser både vemodige, ømme og rå sider af Viggo Rivads arbejde.

I Et Farvel fra 1962 ses den bevægende afsked mellem et ældre ægtepar. Serien har mest af alt karakter af ét langt suk; et sidste åndedrag, hvori livet forsvinder og adskiller mand og kone for altid. Fotografierne går tæt på, helt nænsomt uden at intimidere; balancen mellem æstetik, kærlighed og sorg er nærmest fuldendt i fortællingen.

Anderledes direkte er billedserien fra Kofoeds Skole fra 1975. Samfundets udsatte og skæve eksistenser skildres her med stor empati, solidarisk stiller billederne sig på de portrætteredes side. Indlevelse og medfølelse er det, som gør de deprimerende billeder udholdelige; trods en udtalt elendighed opretholdes et omsorgsfuldt blik for mennesket.

Også i Viggo Rivads enkeltstående fotografier ses et særegent blik for mennesket og de sociale omstændigheder, som præger det: Skrøbeligheden og intimiteten er udtalt i billedet af et ældre par, der danser i en kolonihave på Amager; med eftertryk runger stilheden og det forladte liv i et interiørbillede fra et hus på Femø; et ellers banalt fotografi fra 2009 af en pige, der bærer en dukke over gaden, bliver bevægende på grund af pigens store

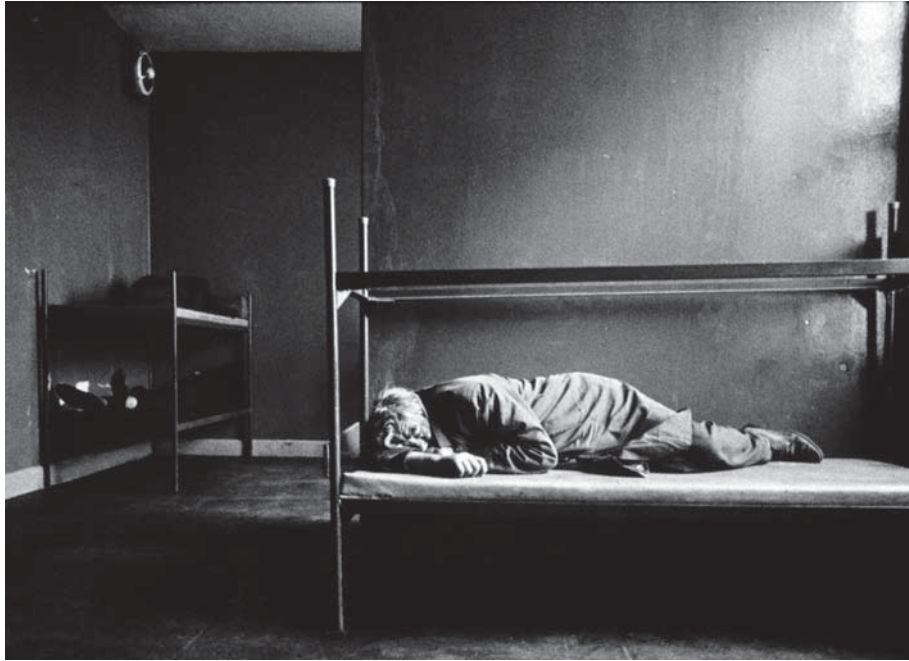
seriøsitet. Hun er mor! Og endelig: Den ensomme skikkelse, som igen og igen dukker op i Viggo Rivads billeder – i en gade, i en affolket terminal, som en soldat alene på vagt –, opretholder konstant en følelse af nagende indadvendthed og manglende fællesskab.

Netop de mange variationer over menneskets samspil med omgivelserne, som Viggo Rivad insisterer på i sit fotografi, sætter også EGVs arbejde og formål i perspektiv. For at forstå ensomheden må fællesskabet og de sociale relationer ligeledes fremhæves. For at forstå alderdommen må barnets leg og læring inddrages. Hvor kommer vi fra, hvad bliver vi til og hvorfor?

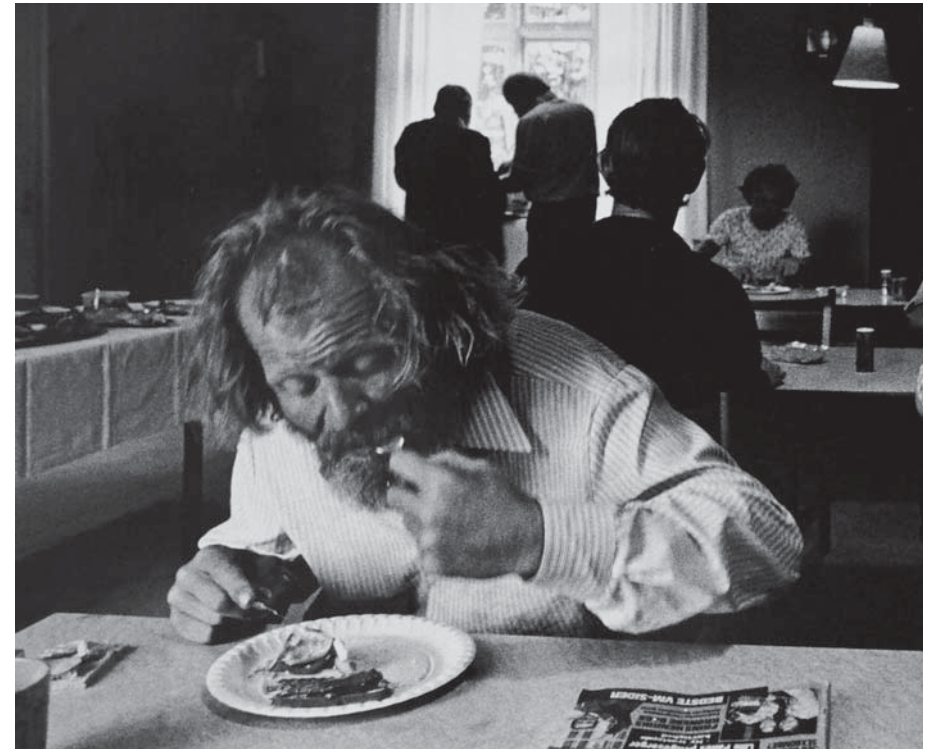
Viggo Rivads fotografier er ikke tilfældige blade fra en løsrevet hverdag. I al væsentlighed udtrykker hans billeder de humanistiske værdier, særegent og poetisk bearbejdet ved hjælp af kameraets realisme.

Viggo Rivad, f. 1922. Autodidakt fotograf. Har bl.a. modtaget bronzemedalje ved verdensudstillingen i New York 1964/1965, Statens Kunstfonds treårige arbejdslegat 1974, Bindesbøll Medaljen 1984, Statens Kunstfonds livsvarige ydelse 1999. Viggo Rivads værker indbefatter bl.a. serierne Et Farvel (1962), Kofoeds Skole (1975), Fra Venezia (1980) og Amra. En nubisk kvinde (1998).

Præsentationen Gråspurve, som vises på Københavns Rådhus og Ålborg Rådhus, er blevet til med støtte fra Velux Fonden, Dansk Tennis Fond, Augustinus Fonden og Københavns Kommune.

Fotografier fra serien *Kofoeds Skole*, 1975

Tak og
sponsorer

Ensomme Gamles Værn i 100 år

E G V

Sponsorer

EGV ønsker at takke de mange skribenter, som har bidraget til dette jubilæumsskrift. Ligeledes ønsker EGV at takke de mange sponsorer, som har bidraget til EGVs 100 års jubilæum.

Augustinus Fonden

Dagli' Brugsen

Dansk Tennis Fond

Danske Kroer

DFDS Seaways

Dronningens Ferieby, Grenå

DSB

H.C. Andersens Hus

Hjemmet

Hotel Marriott

Jensens Bøfhus

JYSK

Kristeligt Dagblad

Københavns Kommune

Nordea

Pensionist.dk

Reklamebureauet Bocca

Restaurant Påfuglen i Tivoli

Spies Fonden

Statens Museum for Kunst

SuperBest

TV2

Velux Fonden

Ældre Sagen

